

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สตอเบอรี่ (Strawberry) จัดอยู่ในตระกูล Rosaceae มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Fragaria ananassa* สตอเบอรี่เป็นไม้ผลที่นิยมปลูกกันมากในภาคเหนือตอนบน จังหวัดที่ปลูกมากคือ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย บางส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปลูกบางแห่ง คือ อำเภอกุเวร์ จังหวัดเลย และบางบริเวณบนที่สูงที่มีอากาศเย็น ในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2541/42 มีพื้นที่ปลูกสตอเบอรี่ ประมาณ 2,540.75 ไร่ มีปริมาณผลผลิต 7-8 ล้านกิโลกรัม/ปี ผลผลิตเฉลี่ย 3,000 - 3,200 กก. ต่อไร่ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 150.1 ล้านบาท ส่วนในจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2538 มีพื้นที่ปลูกสตอเบอรี่ ประมาณ 376 ไร่ มีปริมาณผลผลิต 788,400 กิโลกรัม/ปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ 22.7 ล้านบาท (กรมส่งเสริมการเกษตร ; 2541)

พันธุ์สตอเบอรี่ที่ปลูกในประเทศไทยเป็นกุญแจสำคัญของความสำเร็จในการปลูกสตอเบอรี่ เค็มพันธุ์สตอเบอรี่ที่ปลูกเป็นพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งเป็นพันธุ์ให้ผลผลิตต่ำผลขนาดเล็ก มีผิวด้านหรือ คล้ายสีปูนแห้ง ช้ำง่าย เนื้อผลนุ่ม เหล่านี้ เป็นปัจจัยจำกัดการพัฒนาการปลูกสตอเบอรี่ มูลนิธิ โครงการหลวงจึงได้นำพันธุ์จากต่างประเทศ เข้ามาคัดเลือกปลูกให้เหมาะสมกับสภาพประเทศไทย จนได้มีพันธุ์พระราชทานเบอร์ 13 Cambridge Favorite เบอร์ 16 Tioga เบอร์ 20 Sequoia โดยพันธุ์ Cambridge Favorite และพันธุ์ Sequoia ต้องการอากาศหนาวเย็นยาวนาน เพื่อการพัฒนาของตาดอก จึงเหมาะสมกับอากาศที่อยู่บนที่สูงในระดับความสูงตั้งแต่ 1,300 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลขึ้นไป ส่วน พันธุ์ Tioga เป็นพันธุ์ต้องการกับอากาศค่อนข้างอบอุ่น จึงเหมาะสมกับสภาพพื้นราบทางเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย

การเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นปัญหาสำคัญของการปลูกสตอเบอรี่ เนื่องจากผลสตอเบอรี่มี ลักษณะอ่อนนุ่ม ทำให้ชำเสียหายได้ง่าย การเก็บเกี่ยวผลสตอเบอรี่ต้องทำด้วยความระมัดระวัง โดยทั่วไปควรเก็บผลตอนเช้าควรเก็บผลสตอเบอรี่ที่มีสีแดงอย่างน้อย 61% และไม่ควรเกิน 80% แม้ว่า สตอเบอรี่เป็นผลไม้ที่บ่มไม่สุก แต่สตอเบอรี่สามารถมีสีแดงเพิ่มขึ้นหลังการเก็บเกี่ยว ดังนั้น สตอเบอรี่ที่เก็บเกี่ยวในขณะที่ผลยังไม่แดงทั้งผล จึงสามารถมีสีแดงพอดีเมื่อถึงปลายทางได้ การเก็บเกี่ยวผลสตอเบอรี่ที่มีผิวสีแดง 100% จึงทำให้เกิดการชำและมีเชื้อราเข้าทำลายระหว่างการขนส่งได้ง่าย ผลสตอเบอรี่จะทยอยออกมาเรื่อย ๆ ควรเก็บเกี่ยวผลทุกวันหรืออย่างช้า 2 วัน/ครั้ง (วิสิฐ , 2540)

ช่วงระยะเวลาการสุกของผลสตรอเบอร์รี่ ไม่มีคุณภาพดีขึ้นหลังจากได้เก็บเกี่ยวผลออกจากต้นแล้ว ผลที่ได้เก็บทันที เมื่อมีสีแดงทั้งผล อาจขนส่งไปได้ไกลพอสมควร แต่ผลที่มีสีแดงทั้งผลแล้วยังคงอยู่ในแปลงนาน 24 ชั่วโมงหรือมากกว่า อาจขนส่งได้ไม่ดี ผลสตรอเบอร์รี่ที่เก็บจากแปลงต้องนำเข้าโรงเรือนบังแดด เพื่อป้องกันความร้อนจากแสงแดด ลม ฝุ่น ผลที่เก็บไว้สภาพอุณหภูมิ 40 F (4.4 C) สามารถเก็บไว้ได้นาน 8 วัน การทำการลดอุณหภูมิของผลสตรอเบอร์รี่โดยเร็ว Precooled สามารถเก็บผลผลิตได้นานกว่าผลสตรอเบอร์รี่ที่เก็บจากแปลงในตอนกลางวันและทิ้งไว้ในแปลงหรือไม่มีการบังแดดให้กับผลสตรอเบอร์รี่โดยตรง (ทองใหม่; 2541)

การผลิตสตรอเบอร์รี่เพื่อจำหน่ายสด ในช่วงฤดูการผลิต จำนวนของผลผลิตที่มีจำนวนมากเกินความต้องการของตลาด ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายไม่สามารถขายสตรอเบอร์รี่ได้หมดในระยะเวลาอันสั้น ผลสตรอเบอร์รี่มีลักษณะชำรุดได้ง่าย และในช่วงปลายฤดูการผลิตทางโรงงานจะหยุดรับซื้อผลผลิต เกษตรกรขาดการดูแลและปล่อยเจริญเติบโตตามธรรมชาติ ผลมีขนาดเล็กและมีสีขาวอมชมพูทำให้ราคาต่ำ นับว่าเป็นปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกสตรอเบอร์รี่ สมาชิกของกลุ่มแม่บ้านจึงรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว และทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการแปรรูปสตรอเบอร์รี่ อีกทางหนึ่ง

เพื่อให้กระบวนการแปรรูปสตรอเบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้าน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผลิตภัณฑการแปรรูปสตรอเบอร์รี่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษากระบวนการแปรรูปสตรอเบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้าน ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการแปรรูปสตรอเบอร์รี่ ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการแปรรูปสตรอเบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้าน โดยเฉพาะกรณีกลุ่มแม่บ้านในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ในการที่จะนำมาเป็นข้อมูล ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑสตรอเบอร์รี่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการแปรรูปสตรอเบอร์รี่ของกลุ่มแม่บ้าน
2. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการแปรรูปสตรอเบอร์รี่
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการแปรรูปสตรอเบอร์รี่

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้จะทราบถึงขั้นตอนของกระบวนการผลิตการแปรรูปสตรอเบอร์รี่ ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนตลอดจนปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของกลุ่มแม่บ้านเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการแปรรูปสตรอเบอร์รี่ต่อไป

นิยามศัพท์

การแปรรูปสตอเบอรี่ หมายถึง การนำผลผลิตสตอเบอรี่สดมาผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อเป็นสินค้าที่สามารถนำมาจำหน่ายได้

กระบวนการ หมายถึง ขั้นตอนวิธีการในการแปรรูปผลผลิตสตอเบอรี่

กลุ่มแม่บ้าน หมายถึง กลุ่มสตรีผู้แปรรูปสตอเบอรี่คือ กลุ่มแม่บ้านม่วงคำ กลุ่มแม่บ้านโป่งแยงนอก ตำบลโป่งแยง และกลุ่มแม่บ้านทุ่งหัวช้าง ตำบลริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ผลิตภัณฑ์สตอเบอรี่ หมายถึง ผลผลิตสตอเบอรี่สดที่ผ่านการแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อจำหน่าย

ต้นทุนการผลิต หมายถึง จำนวนเงินที่ใช้ในการลงทุนแปรรูปผลิตภัณฑ์สตอเบอรี่โดยแยกเป็นดังนี้ คือ ต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร

ต้นทุนคงที่ หมายถึง จำนวนเงินที่ใช้จ่ายค่าเสื่อมของอุปกรณ์

ต้นทุนผันแปร หมายถึง จำนวนเงินที่ใช้จ่าย ค่าส่วนผสม ค่าวัตถุดิบ ค่าไฟฟ้า ค่าภาชนะบรรจุ ค่าแรงงาน

ผลตอบแทน หมายถึง จำนวนเงินทั้งหมดที่ได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สตอเบอรี่ลบด้วยต้นทุนการผลิตเท่ากับผลตอบแทนที่ได้รับ